

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI

İş Sağlığı ve Güvenliği I
2. Hafta

İş Sağlığı ve Güvenliği

- İlk iş bölümü avcı-toplayıcı toplumlardaki cinsiyetler arası iş bölümü.
- Tarım devrimi ile birlikte yerleşik hayata geçiliyor.
- Tarım devrimi ile yoğun çalışma temposu ve insan sağlığı dikkat çekmeye başlıyor.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Öncesi İSG:

- İnsanların çalıştıkları iş ve bu açıdan yaşadıkları sağlık problemlerine yönelik olarak **karşılaştıkları sorunsalları işaret eden ilk kişi** M.Ö. 2600'lü yıllar içerisinde yaşamış olan, Antik Mısır'da mimar ve mühendis olarak çalışmasının yanında hekim ve rahiplik de yapmış olan **İmhotep** olmuştur.
- Özellikle Mısır piramitlerinin yapımı esnasında meydana gelen kazalarda çok sayıda kişinin ölmesi ve çalışanlarda sıklıkla bel sorunlarının görüldüğüne yönelik tespitlerde bulunan İmhotep, **modern tıbbın babası olarak kabul edilen Hipokrat'tan yüzyıllar önce bu tespitleri yapmıştır.**

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Öncesi İSG:

- M.Ö. 2000'lerde; Babil döneminde tarihin bilinen ilk yasalarından olan Hammurabi Kanunlarında yer alan düzenlemelerle iş sağlığı ve iş güvenliğinin temellerinin atıldığı ve işi yaptıranın işin negatif sonuçlarından sorumlu kıldığı ilk hükümler hayata geçirilmiştir.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Öncesi İSG:

- Yapılan evin yıkılması durumunda bina sahibinin hayatını kaybetmesi karşılığında, binayı inşa eden kişi ölüm cezasına çarptırılır.
- Yapılan evin yıkılması durumunda bina sahibinin oğlunun hayatını kaybetmesi karşılığında, binayı inşa eden kişinin oğlu ölüm cezasına çarptırılır.
- Yapılan evin yıkılması durumunda bina sahibinin kölesinin hayatını kaybetmesi karşılığında, binayı inşa eden kişi aynı vasa sahip bir köleyi bina sahibine vermekle mükelleftir.
- Bina sahibinin mallarının hasara uğraması karşılığında, binayı inşa eden kişi yeniden inşaat sürecinde bulunmakla birlikte bina sahibinin tüm zararlarını karşılamakla mükelleftir.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Öncesi İSG:

- Ünlü tarihçi ve filozof Heredot, ilk kez çalışanların **veriminin artması için çalışanların yüksek enerji taşıyan besinlerle beslenmesi gerekliliğini** vurgulamıştır.
- Hipokrat ilk defa kurşun maddesinin zehirleyici etkilerinden söz etmiştir.
- Nicander, Hipokrat'ın çalışmalarını geliştirmiş ve çalışanların yalnızca sağlık ve güvenlik sorunlarının belirlenmesini ve tanımlanmasını değil, **aynı zamanda zararlı etkilerden korunmaya yönelik tedbirlerin alınması gerekliliğine yönelik vurgulamalar yaptığı** görülmüştür.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Öncesi İSG:

- Plini ise; çalışma ortamı içerisinde yer alan tehlikeli tozlara karşı korunmanın sağlanabilmesi amacıyla çalışanların başlarına maske yerine kullanılmak üzere torba geçirmeleri gerekliliğini ifade etmiştir.
- Rönesans ve Reform dönemleriyle birlikte modern tıbbın sağladığı imkânlarla daha da geliştirilmiştir.
- Bu dönem içerisinde çalışanların sağlık ve güvenlik sorunlarının analizi ve çözümlenmesi konusunda **Paracelsus, Agricola ve Ramazzini'nin önemli çalışmaları olmuştur.**

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Öncesi İSG:

- Paracelsus, madenlerde çalışanlarda gördüğü **kurşun ve civa zehirlenmelerinden** bahsetmiştir.
- Agricola ise; maden ocaklarında görülen tozu önleyebilmek adına maden ocaklarının havalandırılması gerekliliğini ifade etmiştir.
- Bilimsel esaslar doğrultusunda iş sağlığı ve iş güvenliği konusunu ele alarak hareket eden Dr. Bernardino Ramazzini 1713 yılında yazdığı meslek hastalıkları kitabı “De Morbis Artificum Diatriba” kitabıyla iş sağlığı kavramının kurucusu kabul edilmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Öncesi İSG:

- Kitap içerisinde mevcut sağlık riskleri arasında kimyasal maddeler, tozlu ortamlar, ağır metaller, tekrarlanan ve şiddetli hareketler, hatalı duruşlar ve hastalık yapıcı diğer ortam etkenleri ele alınmış aynı zamanda bunların önlenebilmesi adına işyerlerinde koruyucu güvenlik önlemlerinin alınması önerilmiştir.
- Ramazzini, işyerlerindeki çalışma ortamlarından kaynaklı olarak **meydana gelen olumsuz koşulların düzenlenebilmesi ile birlikte iş veriminin de artacağını ifade etmiştir.**

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Öncesi İSG:

- Aynı zamanda, bugün ergonomi olarak ifade edilen işçinin çalışma şeklinin, iş ve işçi uyumunun, çalışanın sağlığı ve iş verimi üzerinde etkileri olduğu düşüncesini ilk kez dile getirmiştir.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Sonrası İSG:

- Gelişen teknolojiyle birlikte büyük makinelerin yer aldığı fabrika sistemine geçiş yapıldı.
- İşverenlere bağımlı ve ücret karşılığında çalışan işçi sınıfı giderek büyümüş ve bu sınıfın çalışma koşulları, yaptıkları işlerin meydana getirdiği riskler ve meydana gelen kazalar sonucunda birtakım sağlık ve güvenlik sorunları ortaya çıkmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Sonrası İSG:

- Yasalaşma üzerine ilk adımlar 1800'lu yılların başında İngiltere'den gelmiştir.
- Almanya'da 1849, İsviçre'de 1840, Fransa'da 1842 (Villerme Raporu) yılında iş sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili kanunlar yasalaşmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Sonrası İSG:

- Türkiye’de ise 818 sayılı Borçlar Kanunuyla birlikte; ilgili kanunun onuncu babı; hizmet akdi madde 332’de iş sağlığı ve iş güvenliğine yönelik hükümler yer almıştır.
- Bu maddede; **işverenin, işçinin uğrayabileceği tehlikeler karşısında lüzumlu tedbirleri alması gerektiği**, aksi takdirde işverenin uğranılan zararları tazmin edeceği hükme bağlanmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Sonrası İSG:

- 1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'yla birlikte; çalışma hayatı içerisinde yer alan kadın ve çocukların korunması, **en az 50 işçi çalıştıran işyerleri içerisinde hekim bulundurma zorunluluğu**, belirli büyüklüğe sahip işyerlerinde revir ya da hastane kurulması yükümlülüğüne yönelik hükümler bulunmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Sonrası İSG:

- 1936 tarihli ve 3008 sayılı İş Kanunu, Türkiye’de çalışma hayatını düzenlemek amacıyla meydana getirilen ilk iş kanunu olarak, iş sağlığı ve iş güvenliği alanında da düzenlemelerde bulunmuştur ve kanunun uygulanması için çok sayıda tüzük meydana getirilmiştir.
- Yasal düzenlemelerin güncellemeleri 2003 yılına kadar sıklıkla yapılmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Sonrası İSG:

- Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin de etkileriyle 2003 tarihinde 4857 sayılı İş Kanunu kabul edilmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'na dayalı olarak iş sağlığı ve iş güvenliği alanında pek çok yönetmelik çıkarılmıştır.
  - İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği
  - Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği
  - Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği
  - Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik
  - Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
  - Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
  - İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik
  - Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik
  - İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği
  - Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği
  - İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik
  - Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
  - Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
  - Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik
  - Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği, Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği
  - İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik
  - İşyeri Hekimlerinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik
  - İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği

İş Sağlığı ve Güvenliği

Sanayi Devrimi Sonrası İSG:

- Son olarak; 20.06.2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kabul edilmiştir.

İş Sağlığı ve Güvenliği

- Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından sağlık, **“Sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil aynı zamanda bedenen, ruhen ve sosyal yönden tam bir huzur ve iyilik halidir”** şeklinde yapılmaktadır.
- Bu tanımı dikkate alarak iş sağlığı ve iş güvenliğini, işin yürütülmesi ile ilgili olarak **oluşan tehlikelerden, sağlığa zarar verebilecek durumlardan işyerlerinde korunmak ve daha iyi çalışma ortamı oluşturmak için yapılan her türlü çalışmalar** olarak ifade edebiliriz.

İş Sağlığı ve Güvenliği

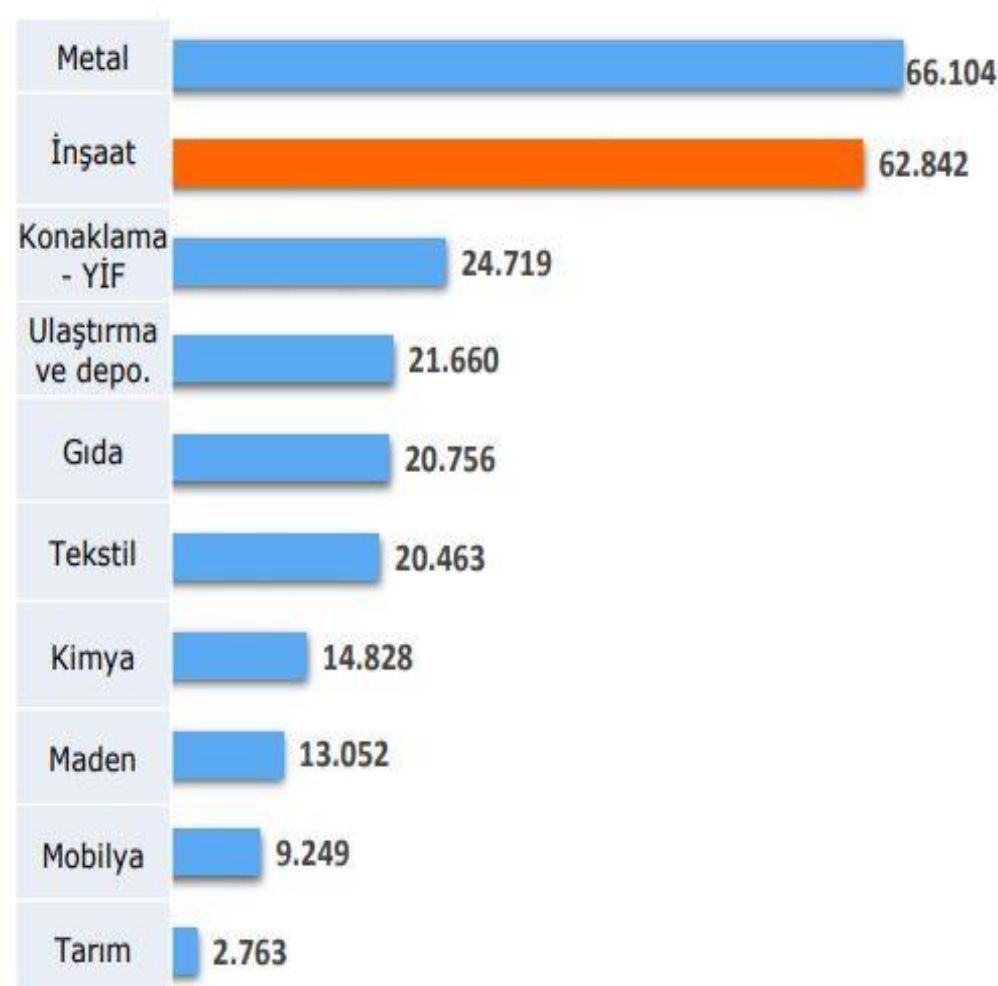
- İş güvenliği, işyerlerini işin yürütümü nedeniyle oluşan tehlikelerden uzaklaştırmak ve sağlığa zarar verebilecek koşullardan arındırarak, **daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için yapılan sistemli çalışmalar** şeklinde tanımlanabilir.
- İş güvenliği hukuki açıdan, “**İşin yapılması sırasında işçilerin karşılaştığı tehlikelerin ortadan kaldırılması veya azaltılması konusunda, esas olarak işverene, kamu hukuku temelinde getirilen hükümlere ilişkin hukuk kurallarının bütünüdür.**” şeklinde tanımlanmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği

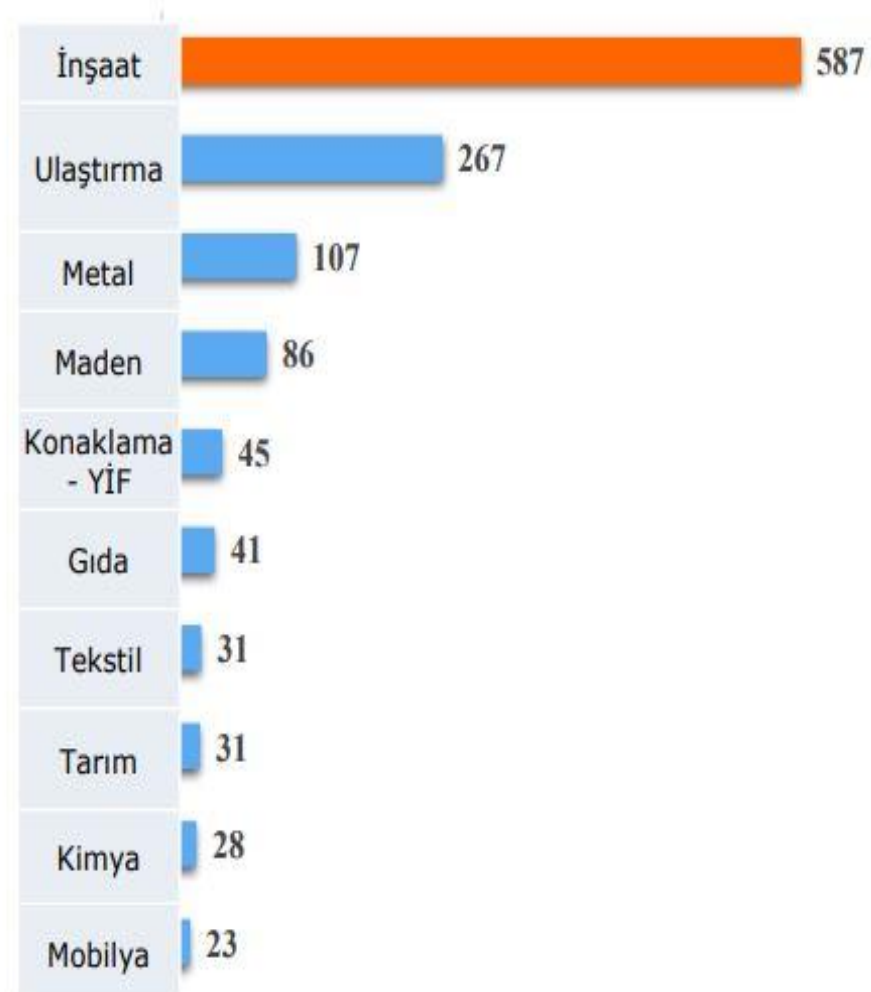
- Yapılan Araştırmalarda iş kazalarının % 50'sinin kolaylıkla önlenebilecek kazalar olduğu, % 48'inin sistemli bir çalışma ile önlenebileceği, % 2'sinin ise önlenemeyeceğini ortaya çıkmıştır.
- Bu da bizlere iş kazalarının % 98 önlenebileceği gerçeğini ortaya koymaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği İstatistikler

İş Kazalı Sayıları*

Ölüm Sayıları*

İş Sağlığı ve Güvenliği İstatistikler

NO	İnşaat sektörü en çok <u>ölüm</u> yaşanan iller					
	2016		2017		2018 (Eylül sonu itibariyle)	
1	İstanbul	129	İstanbul	116	İstanbul	66
2	Ankara	40	Ankara	42	Ankara	29
3	İzmir	21	İzmir	29	İzmir	15
4	Bursa	19	Bursa	17	Adana	12
5	Adana	18	Adana	16	İçel	12
6	Konya	17	Antalya	13	Bursa	11

NO	İnşaat sektörü en çok <u>iş kazası</u> yaşanan iller					
	2016		2017		2018 (Eylül sonu itibariyle)	
1	İstanbul	15843	İstanbul	22810	İstanbul	17045
2	Ankara	4198	İzmir	5548	İzmir	4586
3	İzmir	3108	Ankara	4848	Ankara	3757
4	Bursa	1496	Kocaeli	2163	Kocaeli	1846
5	Kocaeli	1451	Bursa	1893	Bursa	1432
6	Antalya	1168	Adana	1181	Manisa	952

Ölümlü Kaza Sebepleri

No	Kaza Başlığı	5 Yıllık Ortalama Ölüm Sayısı	Tüm Ölümünün 5 Yıllık Ortalamasına Oranı (%)
1	Yüksekten Düşme Kaynaklı Kazalar	230	44,57
2	Trafik ve İş Makinesi Kazaları	92	17,83
3	Sağlık Problemleri	54	10,47
4	Elektrik Kazaları	31	6,01
5	Ekipman Kaynaklı Kazalar	26	5,04
6	Malzeme Kaynaklı Kazalar	22	4,26
7	Kazı ve Toprak Kayması Kazaları	18	3,49
8	Kavga, İntihar ve Terör Olayları	11	2,13
9	Yapı Parçası Kazaları	8	1,55
10	Patlama ve Yangın Kaynaklı Kazalar	4	0,78
11	Boğulma ve Zehirlenme Kazaları	3	0,58
12	Doğal Afet Olayları	2	0,39
13	Belirsiz	14	2,71

İş Sağlığı ve Güvenliği

- İş kazaları ve meslek hastalıklarının işyerlerine yüklediği doğrudan maliyet, zamanında iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yanında çok yüksek kalmaktadır.
- **Önlemek ödemekten ucuzdur** mantığı ile hareket ederek işyerlerinde tehlike kaynaklarını ortaya çıkartıp bunlardan oluşabilecek riskleri kontrol altına alabilirsek olabilecek kazaları azaltmış ve tehlikeli ortamları ortadan kaldırmış oluruz.

İş Sağlığı ve Güvenliği

Günümüzde Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ya göre mesleki sağlığın üç temel odak noktası bulunmaktadır.

1. İşçi sağlığının ve çalışma kapasitesinin korunması ve iyileştirilmesi.
2. Çalışma ortamının ve iş uygulamalarının güvenli ve sağlığa yönelik olarak iyileştirilmesi.
3. İş ve organizasyonun ve çalışma kültürünün sağlık ve güvenliği destekleyecek şekilde geliştirilmesi ve bu yapılırken olumlu bir sosyal ortamın ve problemsiz bir çalışmanın sağlanması ve böylece işletme veriminin arttırılması.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Temel İlkeleri

- Temel görev, koruyucu hizmetlerdir.
- İş ile onun sağlık yönü birbirinden ayrılamaz.
- Öncelikle üzerinde durulması gereken insandır. Üretim ikinci plandadır.
- İşçi sağlığı iş güvenliği, her işte çalışanların sağlığı ile ilgilidir.
- İşçi sağlığı iş güvenliği, yalnızca iş kazalarıyla meslek hastalıklarından oluşmamaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Temel İlkeleri

- İş kazalarıyla meslek hastalıkları önlenabilir nitelikte olgulardır. Dolayısıyla varlıkları, gerekli önlemlerin alınmadığının göstergesidir.
- İşçi sağlığı iş güvenliği konusunda, sürekli olarak savunma halinde değiliz. Yalnızca işçinin sağlığının korunması değil, geliştirilmesi de amaçlanmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Temel İlkeleri

- İşçi ve ailesinin sağlığı arasında doğrudan bağlantılar vardır,
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği birbirinden ayrılmaz,
- İşçi sağlığı iş güvenliği, çok bilimli (multi-disipline) bir konudur,
  - Tıp bilimleri ile ilgilidir,
  - Mühendislik bilimleri ile ilgilidir,
  - Sosyal bilimleri ile ilgilidir,

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Temel İlkeleri

- Bilim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler, işçi sağlığı alanındaki bilgilerin de sürekli olarak yenilenmesini getirmekte, dolayısıyla sürekli eğitimi zorunlu kılmaktadır.
- İşçi sağlığı iş güvenliğinde, araştırma, istatistik ve tarama çalışmaları çok önemli bir yer tutar.
- İşçilerin sağlığını korumak ve geliştirmek, temelde bir işveren yükümlülüğüdür.

İş Sağlığı ve Güvenliğini Yönetmek

- İşletmeler için kalite, çevre, insan kaynakları gibi konuları yönetmenin yanı sıra, iş sağlığı ve güvenliğini de yönetmek önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.
- İş sağlığı ve güvenliğini iyi yöneten kuruluşlar, piyasada rekabet avantajı sağlarken, iş kazaları ve meslek hastalıklarının maliyetlerini de minimize ederek kârlılıklarını arttırmaktadırlar.
- Pozitif güvenlik kültürüne sahip işletmeler, iş sağlığı ve güvenliğine önemli yatırımlar yaparak çalışanlarının **motivasyonlarını en üst düzeye çıkarmakta ve iş gücü verimliliğini artırmaktadır.**

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi

- Ülkemizde her 6 dakikada bir iş kazası olmakta, her 6 saatte de bir işçimiz hayatını kaybetmektedir.
- Bu evlerinden çıkan ve çocuklarının geçimlerini sağlamak için çalışmaya giden 4 işçimizin akşamları evlerine dönememeleri anlamına gelmektedir.
- İstatistikler her 2,5 saatte 1 işçinin iş göremez hâle geldiğini açıklamaktadır.
- Bu çok acı bir durumdur. İş Kazaları istatistiklerinde Avrupa'da ilk sırayı , dünyada ise 3. sırayı almaktayız.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi

İşçi Açısından:

- İşçi, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin yetersizliğinden birinci derece etkilenen taraftır.
- Oluşan iş kazaları veya meslek hastalıkları direkt olarak işçinin sağlığını ve hayatını etkilemektedir.
- İşçinin iş kazası geçirmesi halinde sadece kendisi değil ailesi de büyük oranda etkilenmektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi

İşveren Açısından:

- İş kazası işin akışını durdurarak üretim temposunu yavaşlatmakta, üretim ve verimlilik kaybına neden olmaktadır.
- Çalışma ortamının iyileştirilerek iş güvenliğinin sağlanması, işin akışını durduran insan, makine, malzeme, ürün ve zaman kaybına neden olan koşulların ortadan kalkmasını ya da minimize edilmesini getirecek, yüksek verimlilik ve etkinlik sağlayacaktır.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi

İşveren Açısından:

- İş güvenliğine yönelik çabalar aynı zamanda maliyetlerin düşmesini ve ürün düzeyinde artışı da beraberinde getirecektir.
- Başka bir deyişle iş kazalarının önlenmesi ikincil ya da yan bir etki olarak işyerinde verimlilik ve üretim artışına yol açmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı

1- İşçileri Korumak:

- Çalışanları işyerinin olumsuz etkilerinden korumak, rahat ve güvenli bir ortamda çalışmalarını sağlamak, başka bir ifade ile çalışanları iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı koruyarak ruh ve beden bütünlüklerinin sağlanması amaçlanmaktadır.
- İşçileri, işyerindeki çalışma koşullarının olumsuz etkilerinden koruyarak rahat ve güvenli bir ortamdan çalışmalarını sağlamak.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı

2- Üretim Güvenliğini Sağlamak:

- Bir iş yerinde üretim güvenliğinin sağlanması beraberinde verimin artması sonucunu doğuracağından özellikle ekonomik açıdan önemlidir.
- İşyerinde çalışan işçilerin korunmasıyla meslek hastalıkları ve iş kazaları sonucu ortaya çıkan iş gücü ve iş günü kayıpları azalacak, dolayısı ile üretim korunacak ve daha sağlıklı ve güvenli çalışma ortamının işçiye verdiği güvenle iş veriminde artış olacaktır.

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Amacı

3- İşletme Güvenliğini Sağlamak:

- İş güvenliğini sağlamak hem insani bir zorunluluk, hem de yasal bir yükümlülüktür.
- İşyerinde alınacak tedbirler ile, iş kazalarından veya güvensiz ve sağlıksız çalışma ortamından dolayı doğabilecek makina arızaları ve devre dışı kalmaları, patlama olayları, yangın gibi işletmeyi tehlikeye düşürebilecek durumlar ortadan kaldırılacağından işletme güvenliği sağlanmış olur.

İş Güvenliği Kültürü

Kültür:

- Belirli bir toplumdaki insanlar tarafından paylaşılan ve kabul gören inançlar, yaşam biçimi, sanat ve gelenekler.
- Belirli bir grup insan veya belirli bir kuruluş tarafından paylaşılan bir şey hakkındaki tutum ve inançlar.

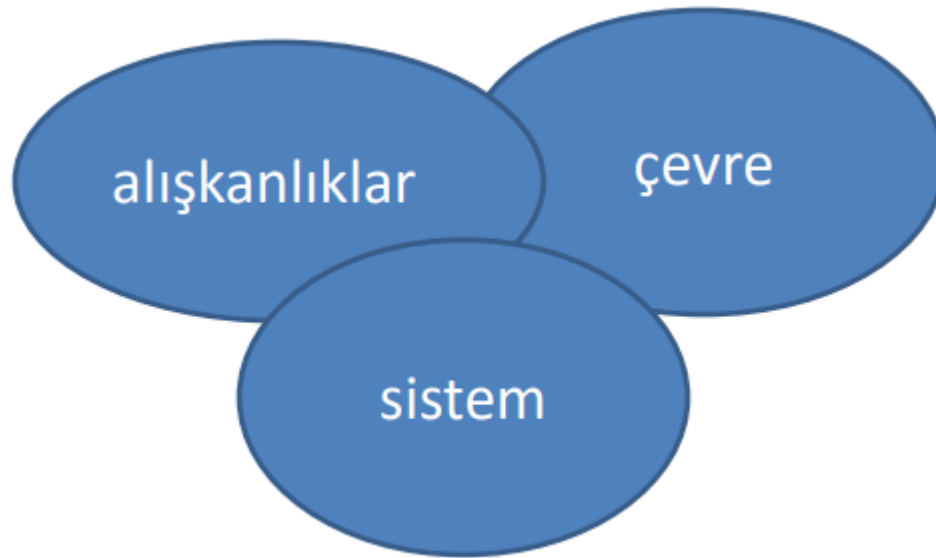
İş Güvenliği Kültürü

Güvenlik Kültürü:

- Güvenlik kültürü, emniyet ve sağlığın yüksek önceliğe sahip olduğunun anlaşıldığı ve kabul edildiği kurumsal bir atmosferdir.

İş Güvenliği Kültürü

Güvenlik Kültürünü Etkileyen Faktörler:

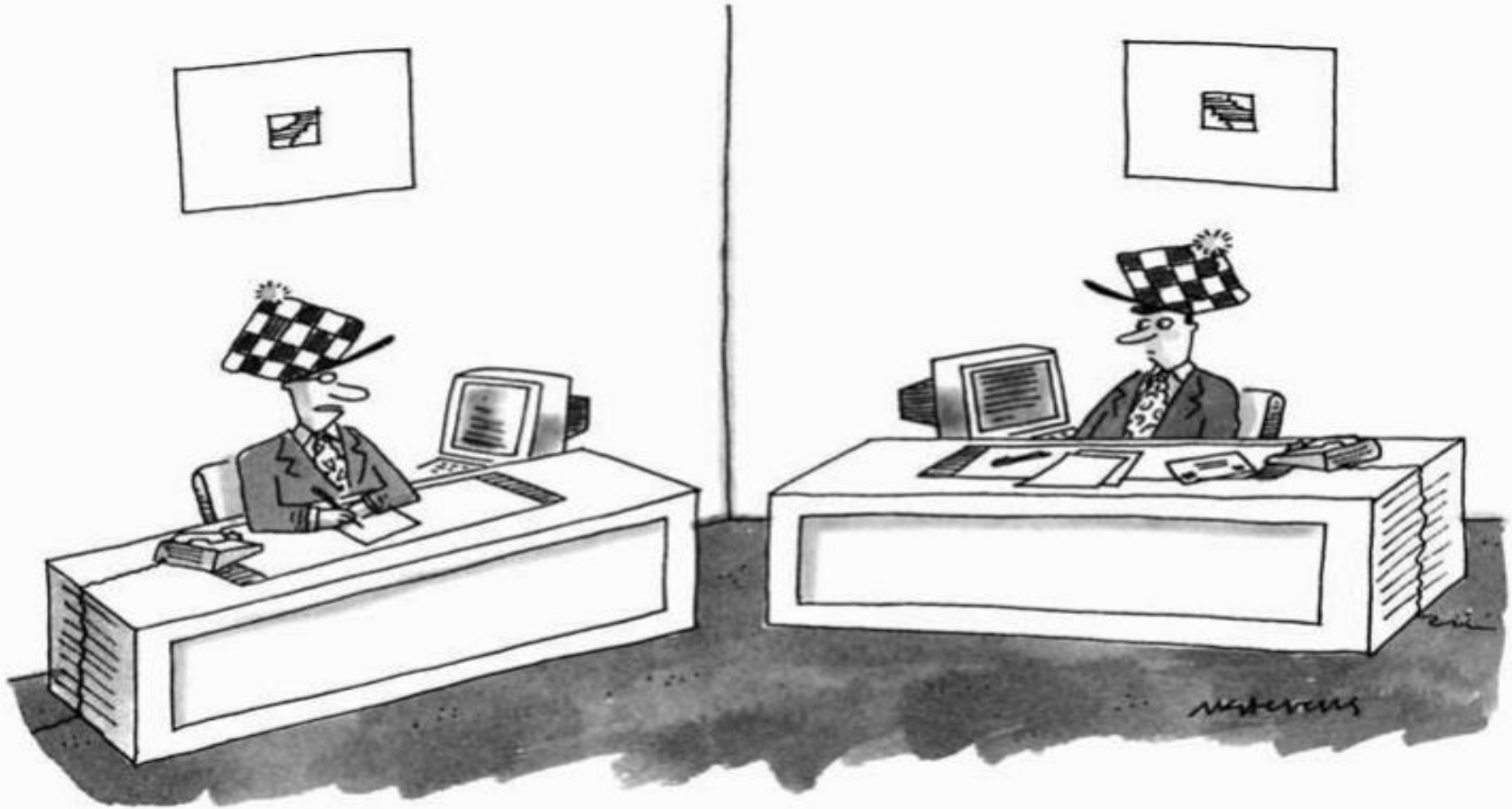

İş Güvenliği Kültürü

Güvenlik Kültürü Nasıl Sağlanır?:

- İşyeri analizi, tehlike önleme ve kontrol için bir sistem mevcut olması.
- Suçlama olmayan bir çevre.
(Suçludan çok kaza sebebine odaklanma.)
- Başarıları kutlayan organizasyon.
- Eğitim.

İş Güvenliği Kültürü

"I don't know how it started, either. All I know is that it's part of our corporate culture."